

Ik wilde maar een ding: boer worden

Als jongetje van een jaar of zeven was ik nogal astmatisch. Dat was reden voor mijn ouders om me in de grote vakantie naar een boerderij in Wassenaar te brengen, naar een soort vakantiecamp voor stadskinderen. Ik woonde er een paar weken bij een boerengezin dat voor een paar extra centen voor mij en enkele andere kinderen zorgde. Zelfs voor die tijd, halverwege de jaren dertig, was alles daar heel ouderwets. Ze gingen op zondag met een koets naar de kerk en sliepen in een bedstee. Georganiseerde activiteiten waren er niet, maar er was genoeg te doen. Ik hield van het buitenleven. Achter de boerderij ging je het land in waar de koeien liepen. En als je helemaal het land uitliep tot het einde, ging het landschap over in de duinen. Als je dan door de duinen alsmaar rechtdoor liep, kwam je uiteindelijk vanzelf aan zee terecht. Een lustoord was het. Fantastisch. Mijn ouders dachten dat ik er heimwee zou krijgen. Later hebben ze verklaard dat ze zondags wel eens met de auto langskwamen. Dan stonden ze aan de weg met een verrekijker te kijken. Ze zagen dat alles goed was en vonden het dan toch verstandiger om mij daar met rust te laten.

Een paar jaar later sloot ik me aan bij de padvinderij. Ik zat bij de welpen van de katholieke padvindsters. Op zaterdagmiddag en nog een avond in de week ging ik daar naar toe. We zaten in een zaaltje met in alle vier de hoeken een nest. Ieder nest had acht welpen, vandaar de naam. Op die plek deden we allerhande spellen en leerden we knopen leggen. Een keer in de maand op zondag gingen we naar de mis. Daarna maakten we een grote wandeling. We liepen dan in slagorde en zongen liedjes.

Er lag veel nadruk op orde en discipline. Het hoogtepunt was de zomervakantie, dan gingen we op kamp. Ik herinner me een week op een boerderij in Ulvenhout in Noord-Brabant. Dat was me wat. In een oude stoomtrein tuften we de Moerdijk over. In Breda werden we opgehaald door de boer. Ik vond het geweldig, het leven op de boerderij. We sliepen in het stro en zwommen in een venetje midden in het bos. Op een dag zette die boer ons op een grote wagen en reed naar Meerseldreef in België, een bedevaartsplaats waar Maria werd vereerd. Dan zat je daar achter zo'n enorme knol naast de boer op de bok. Die knol liet dan af en toe een dikke scheet.

Op die padvindskampen had ik nooit last van astma. Bij die vereniging voelde ik mij ontzettend op mijn plek. Op een of andere manier was ik eens op een feestje zo lollig geweest dat iedereen om me had gelachen. Ik was daardoor in de hiërarchie van die jongensgroep gestegen en gids geworden. Op school was alles anders. Ik hing er een beetje bij, was tamelijk klein en had astma. Bij gym werd ik als laatste gekozen. Ik was altijd het mietje, het jongetje dat net niet in de touwen kon klimmen. Dat het niet zo goed ging, had ook te maken met het soort school. Ik zat de eerste twee jaar van mijn lagere schooltijd op de openbare lagere school. Dat ik daar zat, was de grote wens geweest van opa Hoeijenbos, de man naar wie ik vernoemd was. Opa was een papenhater en had nogal wat invloed op mijn ouders en de keuzes die ze maakten.

Voor mij was het geloof heel belangrijk. Ik genoot intens van de grootse plechtigheden in de kerk. Zwaaiende wierookvaten, mooi gezang en prachtige preken. Daar was ik verzot op. Ik was heel serieus in mijn geloofsbelijdenis. Bij de eerste heilige communie kreeg ik een boek met afbeeldingen erin. Op veel plaatjes was de

duivel te zien die de ziel zwart maakte. Weinig jongens van mijn leeftijd trokken zich iets aan van die donkere boodschap, maar ik zag het als een waarschuwing. Ook had je de zondagsplicht. Ging je op zondag niet naar de kerk, dan beging je een doodzonde en moest je rechtstreeks naar de hel. Ik haalde het niet in mijn hoofd om weg te blijven.

Ondanks mijn geringe leeftijd vond ik dat het mijn taak was om opa te bekeren. Zo had ik ergens gelezen dat 'God alom tegenwoordig' was. Dus dat vertelde ik aan opa. Hij zei: 'Alom tegenwoordig? Zit god hier op tafel?' En vervolgens sloeg hij keihard met zijn vuist op tafel. Opa meende het, maar het was ook een klap met een glimlach. Ik vond het heel fijn om bij mijn grootouders te zijn. Ik voelde me bij hen geborgen. Op zondagen gingen we vaak bij opa en oma op bezoek in Haarlem en ik logeerde er dikwijls in de vakanties. Het slapen op de bank met opa en oma binnen handbereik; 's avonds met opa in de tuin slakken vangen, waarbij ik mocht bijlichten, het zijn herinneringen die ik koester.

Thuis was er minder warmte. Als succesvolle middenstanders hadden mijn ouders het goed, maar er moest hard worden gewerkt. Mijn vader runde een bakkerij en had het altijd druk. Op zaterdagavond was de winkel open tot tien uur. Ook op zondagochtend waren we open. Bij de kerkdienst 's ochtends zat moeder achter in de kerk. Zodra die was afgelopen beende ze haastig naar de winkel, zodat ze op tijd was om de hongerige kerkgangers slagroomwafels te verkopen. Zelf woonden we achter de bakkerij. Er liep altijd veel personeel rond. Twee of drie juffrouwen hielpen mijn moeder in de winkel en we hadden een dienstbode. Nederland werd in de jaren dertig overspoeld met Duitse dienstbodes. Waarom weet ik niet, maar wij hadden er ook een. Mia heette ze.

Mia was vaderlandslievend. Op een gegeven moment legde ze een groot stuk boterhamworst op tafel en daarnaast een klein stukje cervelaatworst en zei triomfante-lijk: 'Dat is nu het verschil tussen Duitsland en Nederland.' Ik zie ons nog zitten in de woonkamer achter de winkel. We hadden daar geen behang, maar een soort jute tegen de muur gespijkerd. Achter die laag jute zat nog een beetje ruimte waar bij tijd en wijle muizen liepen. Mijn vader ging dan dikwijls met een breipen in de aanval, bij een voltrefter viel het muizenlijkje naar beneden en dat ging dan flink stinken.

Het waren de jaren voor de oorlog, de tijd van de fietsen. Iedereen reed op de fiets, auto's waren een zeldzaamheid. Bij ons om de hoek in de Molenstraat was een garage, waar de directeur van de zeepfabriek zijn auto parkeerde. Het was iedere dag een sensatie om mee te maken dat een bediende de garagedeur openmaakte en dat een heel chique man in een schitterende limousine tevoorschijn kwam. Maar het straatbeeld werd bepaald door de vele bakfietsen en handkarren. De melkboer kwam met de bakfiets. De olieboer kwam met de bakfiets. En de glazenwasser had een hele lange handkar voor het vervoer van zijn ladders. Bijna iedereen had een hoed of een pet op, de armste mensen liepen op klompen.

Wij hadden het thuis goed. We aten iedere dag aardappelen, groente en vlees. Een enkele keer schotelde moeder ons witte rijst met boter en suiker voor. Pasta werd nog niet gegeten in Nederland. Op vrijdag aten we altijd vis. Dat was in alle katholieke gezinnen zo, voor zover ze daar geld voor hadden. Woensdag was gehakt-dag.

Voor en na iedere maaltijd werd er gebeden. Voordat we gingen eten het 'Onze Vader': *Onze Vader, die in de hemel zijt, Uw Naam worde geheiligd, Uw Rijk kome, Uw*

wil geschiede op aarde zoals in de hemel Geef ons heden ons dagelijks brood, en vergeef ons onze schuld, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven, en leid ons niet in bekoring, maar verlos ons van het kwade. Amen.

En als we klaar waren het 'Wees Gegroet': *Wees gegroet Maria, vol van genade, de Heer is met u; gij zijt de gezegende onder de vrouwen, en gezegend is Jezus, de vrucht van uw schoot. Heilige Maria, moeder van God, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood. Amen.*

Het grappige was dat toen ik vragen ging stellen over seks, voortplanting, kindjes krijgen enzovoort, mijn vader opnieuw verwees naar het 'Wees Gegroet'. Hij zei: 'Bid het Wees Gegroet, dan weet je alles wat er te weten valt.' Hij doelde op de passage: 'En gezegend is Jezus, de vrucht van uw schoot.'

Op mijn twaalfde ging ik naar de HBS. Het eerste jaar heb ik twee keer overgedaan. Ik wilde er best zijn, maar door mijn steeds terugkerende astma-aanvallen zat ik vaak een week ziek thuis. Het ging van kwaad tot erger. Ik haalde op een gegeven moment alleen nog maar tweeën en drieën. Het gevolg was dat ik door mijn medeleerlingen en leraren werd genegeerd. Halverwege de tweede klas ben ik met school gestopt. Ik heb daar een behoorlijk minderwaardigheidscomplex aan overgehouden. Het was geen gebrek aan talent. Op de lagere school was ik één van de slimsten. Samen met nog een jongen was ik uitverkoren om naar de HBS te gaan. Het was de astma die me opbrak. Mijn vader kon dat slecht verkroppen, die zag alleen maar de slechte cijfers. Hij zei: 'Je verdomt het!' Hij heeft me nog een keer naar Amsterdam gestuurd, naar een instelling op de Vossiusstraat bij het Vondelpark. Daar hebben ze me een dag lang getest. De resultaten waren prima, tot wanhoop van mijn vader. Ik was voor hem een heel grote teleur-

stelling. Met mijn intellect had ik volgens hem dokter of ingenieur kunnen worden.

Maar ik wilde maar een ding: boer worden. Ik ben toen in de omgeving van Delft gaan zoeken. Op 't Haantje vond ik een boer die wel wat hulp kon gebruiken. Boer Van der Vaart. Bij hem moest ik heel diep het land in, distels trekken. Ik vond het allemaal prachtig want ik was de hele dag in de buitenlucht. Had ik pauze, dan ging ik kauwend op een grasspriet lekker op mijn rug in het land liggen. Kijkend naar de lucht en de vogels was ik dolgelukkig. Ik verdiende vijf gulden in de week, had een blauw pak aan en droeg klompen. Het enige vervelende was dat ik 's avonds naar huis moest. Om binnen te komen moest ik door de winkel lopen. Daar stond mijn vader. Hij vernederde me en zette me neer als een domme strontboer.